

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

Факультет соціальної та психологічної освіти  
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. зав. кафедри

О. В. Бялик

9 серпня 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ППП 1.02 ПЕДАГОГІКА**

|                                     |                                                                  |
|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------|
| <b>Галузь знань</b>                 | 01 Освіта/Педагогіка                                             |
| <b>Спеціальність</b>                | 014.08 Середня освіта (Фізика)                                   |
| <b>Освітньо-професійна програма</b> | Середня освіта (Фізика)<br>першого рівня вищої освіти (бакалавр) |

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Педагогіка» для здобувачів вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності 014.08 Середня освіта (Фізика).

Розробник: Стеценко Н.М. – к.п.н., доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

Протокол №1 від 9 серпня 2022 року

В. о. зав. кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

\_\_\_\_\_ (Бялик О. В.)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету фізики, математики та інформатики

Протокол № 1 від 9 серпня 2022 року

Голова науково-методичної комісії факультету фізики, математики та інформатики

\_\_\_\_\_ (Тягай І.М.)

Пролонговано:

на 20\_\_/20\_\_ н. р. \_\_\_\_\_ (\_\_\_\_\_) «\_\_» \_\_\_\_ 20\_\_ р., протокол № \_\_\_\_  
(підпис) (ПІБ)

на 20\_\_/20\_\_ н. р. \_\_\_\_\_ (\_\_\_\_\_) «\_\_» \_\_\_\_ 20\_\_ р., протокол № \_\_\_\_  
(підпис) (ПІБ)

на 20\_\_/20\_\_ н. р. \_\_\_\_\_ (\_\_\_\_\_) «\_\_» \_\_\_\_ 20\_\_ р., протокол № \_\_\_\_  
(підпис) (ПІБ)

на 20\_\_/20\_\_ н. р. \_\_\_\_\_ (\_\_\_\_\_) «\_\_» \_\_\_\_ 20\_\_ р., протокол № \_\_\_\_

## Опис навчальної дисципліни

| Найменування показників                    | Характеристика дисципліни за формами навчання |             |
|--------------------------------------------|-----------------------------------------------|-------------|
|                                            | денна                                         | заочна      |
| Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)  | обов'язкова                                   | обов'язкова |
| Мова викладання, навчання та оцінювання    | українська                                    | українська  |
| Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах  | 6/180                                         | 6/180       |
| Курс                                       | 2                                             | 2           |
| Семестр                                    | 3,4                                           | 3,4         |
| Кількість змістових модулів із розподілом: | 4                                             | 4           |
| Обсяг кредитів                             | 6                                             | 6           |
| Обсяг годин, у тому числі:                 | 180                                           | 180         |
| Аудиторні:                                 |                                               |             |
| Лекційні                                   | 40                                            | 8           |
| Семінарські                                | 30                                            | 8           |
| Лабораторні                                | 20                                            | 4           |
| Самостійна робота                          | 70                                            | 140         |
| Індивідуальні завдання                     | 20                                            | 20          |
| Форма семестрового контролю                | екзамен                                       | екзамен     |

### Мета та завдання навчальної дисципліни.

**Мета:** забезпечення теоретичної і практичної підготовки здобувачів освіти до виконання функціональних обов'язків вчителя, вихователя, викладача в закладах освіти України; сприяння творчому розвитку особистості майбутнього фахівця, набуття компетентностей, необхідних для педагогічної діяльності.

#### Завдання:

- засвоєння здобувачами освіти основних положень і теорій сучасної педагогіки;
- розвиток системного педагогічного мислення, професійної самосвідомості, потреби у самовдосконаленні;
- формування досвіду самооцінки і самоаналізу педагогічних явищ і ситуацій, умінь моделювати педагогічний процес;
- усвідомлене оволодіння професійними вміннями та навичками, необхідними для ефективної роботи у закладах освіти;
- формування освіченої, творчої особистості майбутнього вчителя.

## **Результати навчання за дисципліною:**

**Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент повинен володіти програмними результатами навчання:**

- знати загальні закономірності розвитку особистості, прояви особистісних якостей, вікові особливості учнів, психологію та основні закономірності сімейних відносин;

- знати та розуміти принципи, сучасні методи, основні методичні прийоми, форми організації навчання в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти);

- знати та розуміти індивідуальні особливості навчання різнорідних груп учнів, демонструвати готовність застосовувати диференційовані підходи до їх навчання, організовувати освітній процес з урахуванням їх особливих потреб;

- оперувати базовими категоріями та поняттями;

- використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності;

- застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності;

- володіти формами і методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, вміти відслідковувати динаміку особистісного розвитку дитини;

- здатність проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, ефективно працювати автономно та в команді, організовувати співпрацю учнів та комунікацію з їхніми батьками;

- здатність цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в діяльності сучасними етичними нормами, принципами толерантності, діалогу і співробітництва;

- усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України;

- здатність відповідально управляти комплексними діями і проектами учнів, які спонукають їх до самостійного прийняття рішень, подолання труднощів, прояву поваги до інтелектуальної праці та її результатів;

- знати та розуміти зміст і особливості різних видів позакласної та позашкільної роботи, володіти сучасними методами й технологіями її організації та проведення;

- знати і розуміти психолого-педагогічні механізми комунікації, змісту та особливостей застосування сучасних інформаційно-освітніх технологій у професійній діяльності;

- знати і розуміти основи психолого-педагогічних теорій навчання, інноваційних технологій навчання, актуальних проблем розвитку педагогіки.

**Мова навчання:** українська

## **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ**

***Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину. Внесок зарубіжних вчених у становлення педагогічної науки. Методологія педагогічних досліджень.***

Поняття про народну педагогіку, етнопедагогіку та педагогіку як академічну науку. Теоретичне обґрунтування педагогіки зарубіжними вченими. Етапи розвитку педагогіки.

Предмет та основні завдання педагогіки.

Основні категорії педагогіки: виховання, навчання, освіта, формування та розвиток, їх взаємозв'язок.

Система педагогічних наук, зв'язок педагогіки з іншими науками.

Педагогіка як наука і мистецтво виховання.

Педагогічні дослідження, їх роль у розвитку педагогічної науки. Методологія педагогічних досліджень. Етапи здійснення педагогічного дослідження. Методи науково-педагогічних досліджень: спостереження, педагогічний експеримент, бесіди, вивчення перспективного досвіду; вивчення документації та учнівських праць, опитування, методи моделювання педагогічних явищ, методи кількісного та якісного аналізу результатів дослідження.

Європейська та євроатлантична інтеграція в освіті та науці.

Академічна доброчесність – пріоритетний принцип розвитку науки та освіти в Україні.

***Тема 2. Розвиток, соціалізація і виховання особистості.***

Поняття про особистість, індивідуальність, індивід. Змістова характеристика понять: розвиток, соціалізація, виховання і формування. Сфери розвитку особистості. Психічний, фізичний, соціальний і духовний розвиток.

Основні об'єктивні і суб'єктивні фактори формування особистості, їх особливості і взаємозв'язок. Виховання – визначальний чинник формування особистості.

Роль діяльності і спілкування у розвитку особистості. Взаємообумовленість процесів виховання і розвитку, активна позиція особистості та її роль у процесі розвитку і виховання.

Дитина як об'єкт і суб'єкт виховання. Вікові періоди розвитку особистості.

Зарубіжні теорії розвитку особистості.

### ***Тема 3. Особливості педагогічної професії та формування особистості вчителя.***

Суспільна зумовленість виникнення і становлення педагогічної професії. Особливості педагогічної діяльності. Вимоги до особистості педагога у відповідності до сучасного професійного стандарту вчителя закладу загальної середньої освіти.

Система педагогічної діяльності: викладання, виховання, класне керівництво, професійне самовдосконалення, організаторська, методична, позаурочна, науково-дослідна. Сутність педагогічної майстерності. Поняття про педагогічну компетентність, педагогічну культуру, доброчесність.

## **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ**

### ***Тема 4. Проблема мети виховання у педагогіці. Мета виховання в сучасному закладі загальної середньої освіти.***

Цілеспрямованість – найважливіша характеристика виховання. Поняття мети виховання. Об'єктивний характер мети виховання. Форми практичної реалізації мети виховання. Різні підходи до визначення мети виховання.

Цілі суспільні та цілі суб'єктивні. Ієрархія цілей. Генезис мети виховання в Україні. Відповідність мети виховання потребам і умовам сучасного етапу соціального розвитку Української держави. Державні документи про мету виховання. Всебічний розвиток особистості як соціальна мета виховання. Державні документи про мету виховання. Мета сучасного виховання.

### ***Тема 5. Суть процесу виховання.***

Різні підходи до трактування суті виховання. Теорії виховання. Процес виховання як закономірна, послідовна, неперервна зміна моментів розвитку взаємодіючих суб'єктів. Особистісно-орієнтовний підхід у вихованні. Педагогічна взаємодія у вихованні, суб'єкти виховання.

Особливості процесу виховання: цілеспрямований, двосторонній, довготривалий та безперервний, варіативний, багатфакторний.

Діалектика і рушійні сили процесу виховання. Демократичний і гуманістичний характер виховання.

Самовиховання і перевиховання. Структура процесу виховання: мета, зміст, форми і методи, результат. Критерії вихованості. Діагностування вихованості учнів.

Особливості виховання дітей з особливими освітніми потребами.

### ***Тема 6. Закономірності та принципи виховання.***

Закономірності процесу виховання. Об'єктивний характер закономірностей виховання. Поняття про принципи виховання. Загальні принципи виховання: цілеспрямованість, опора на позитивне у вихованні, зв'язок з життям; єдність свідомості і поведінки; виховання у праці і колективі тощо.

Принципи сучасного виховання національної спрямованості, культуро відповідності, природовідповідності, гуманізації, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, цілісності, особистісної орієнтації, життєвої смислотворчості, полікультурності, технологізації, соціальної відповідальності, превентивності.

### ***Тема 7. Зміст виховання в сучасному закладі ЗСО.***

Поняття змісту виховання. Традиційні підходи до визначення змісту виховання: за напрямками виховання (розумове, фізичне, моральне, естетичне тощо) та видами культури (моральна, естетична, економічна, трудова іт.д.). Сучасне розуміння змісту виховання як системи загальнокультурних та національних цінностей. Зміст виховання як єдність ціннісного ставлення особистості до держави, людини, природи, праці тощо.

Сучасна програма виховання в закладі ЗСО «Нова українська школа: у поступі до цінностей – 2018».

### ***Тема 8. Засоби, форми організації та методи виховання.***

Поняття про засоби, форми, методи і прийоми виховання. Характеристика засобів виховання. Форми організації виховання учнів. Традиційні методи виховання в педагогіці, їх класифікація та характеристика. Інноваційні методи виховання. Народно-педагогічні методи виховання. Педагогічна майстерність використання різноманітних методів виховання учнів, їх оптимального поєднання. Технології сучасного виховного процесу.

### ***Тема 9. Фізичний розвиток школяра та зміцнення його здоров'я.***

Поняття фізичного розвитку і виховання. Оздоровчі, освітні і виховні завдання фізичного розвитку. Виховання в учнів ціннісного ставлення до власного фізичного здоров'я. Зміст фізичного виховання. Народно-педагогічні та сучасні засоби фізичного загартування підростаючого покоління. Форми і методи виховання в учнів ціннісного ставлення до власного фізичного здоров'я. Виховання здорового способу життя дітей в сім'ї і школі. Позакласна і позашкільна фізкультурно-оздоровча діяльність дітей.

***Тема 10. Інтелектуальний розвиток особистості школяра. Формування основ наукового світогляду.***

Поняття інтелектуального розвитку та розумового виховання. Завдання розумового виховання. Зміст розумового виховання. Виховання культури розумової праці. Форми і методи розумового виховання.

Поняття про світогляд та його функції. Структура світогляду: знання, погляди, переконання та ідеали. Види світогляду: буденний, релігійний, науковий. Шляхи формування світоглядної позиції школярів.

***Тема 11. Соціальний розвиток особистості школяра. Виховання особистості в колективі.***

Поняття про соціалізацію та соціальний розвиток особистості. Основні фактори впливу на соціалізацію особистості. Соціальна активність та її формування в умовах сім'ї і школи. Організація соціально-комунікативної діяльності учнів. Соціальний розвиток учнів в процесі виховної роботи та методи його діагностики.

Проблеми взаємодії особистості і колективу. Загальні поняття про дитячий колектив, його ознаки та структура. Основні типи колективів. Динаміка та стадії розвитку колективу. Система перспективних ліній, традицій колективу. Принципи паралельної дії і єдності педагогічних вимог. Шляхи згуртування дитячого колективу. Гармонія розвитку колективу та особистості. Попередження негативних проявів поведінки окремими членами колективу (булінг, цькування, залякування).

Характеристика існуючих дитячих громадських організацій, їх завдання; напрями діяльності. Система учнівського самоврядування.

***Тема 12. Духовний розвиток особистості. Моральне та естетичне виховання школярів.***

Поняття про духовність і духовний розвиток, духовні цінності. Система духовних цінностей: загальнолюдські, культурно-національні, громадянські, родинні, особистісні. Шляхи виховання духовних цінностей.

Виховання в учнів ціннісного ставлення до людини. Поняття про мораль та моральне виховання. Шляхи і засоби виховання в учнів загальнолюдських цінностей.

Виховання в учнів ціннісного ставлення до культури. Естетичне виховання як складова духовної культури. Шляхи і засоби естетичного виховання у навчальній, позакласній і позашкільній роботі. Форми і методи естетичного виховання. Естетичне виховання на народних традиціях, національному мистецтві, фольклорі тощо.

### ***Тема 13. Виховання громадянської культури школяра.***

Громадянськість як інтегрована якість особистості. Завдання громадянського виховання. Виховання ціннісного ставлення до держави як мета громадянського виховання. Національна самосвідомість. Зміст громадянського виховання. Шляхи формування громадянської культури у навчальній та виховній діяльності. Засоби, форми і методи виховання громадянської культури школяра.

Національно-патріотичне виховання учнів в школі. Мета, завдання та засоби національно-патріотичного виховання школярів. Зміст, форми і методи виховання зростаючих патріотів України.

### ***Тема 14. Виховання в учнів ціннісного ставлення до праці. Система професійного самовизначення учнів.***

Працелюбність як національно-культурна цінність. Трудова діяльність як важливий фактор цілісного фізичного, інтелектуального, соціального та духовного розвитку особистості. Виховний потенціал трудової діяльності. Сутність і завдання трудового виховання. Зміст трудового виховання. Форми і методи виховання в учнів ціннісного ставлення до праці.

Поняття профорієнтації. Компоненти профорієнтації учнів: профінформація, профдіагностика, профконсультація, профвідбір і профадаптація.

### ***Тема 15. Класний керівник як організатор освітнього процесу з учнями.***

Зміст педагогічної діяльності класного керівника. Функції класного керівника: виховна, розвиваюча, організаторська, стимулююча, діагностична, соціальна, координаційна, методична. Права і обов'язки класного керівника.

Напрями діяльності класного керівника: вивчення учнів, згуртування класного колективу, координація педагогічних вимог вчителів-предметників, налагодження співпраці з батьками і громадськістю.

Планування виховної роботи в класі. Вимоги до планування та його види. Організація життєдіяльності учнів класу, виховних справ, спрямованих, зокрема, на попередження та профілактику виникнення боулінгу серед учнів класу та школи.

Діагностика фізичного, інтелектуального, соціального і духовного розвитку учнів класу.

Виявлення сімей, які мають проблему насильства, та здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї.

***Тема 16. Родинне виховання особистості школяра. Педагогічне партнерство сім'ї, школи і громади.***

Сутність родинного виховання. Виховання в сім'ї – першооснова розвитку дитини. Вплив атмосфери сімейного життя, сімейних цінностей, загальної культури батьків, системи взаємин на виховання дитини.

Сучасні проблеми родинного виховання. Педагогічне партнерство школи з сім'єю. Форми і методи взаємодії школи і сім'ї. Батьківські комітети. Формування педагогічної культури батьків. Організація діяльності щодо запобігання та протидії домашнього насильства.

Участь громадськості у вихованні дітей. Види громадських організацій. Спільна діяльність школи, сім'ї та громади в організації дозвілля і відпочинку дітей, оволодінні суспільним досвідом, збереженні і розвитку національної культури.

***Тема 17. Позакласна і позашкільна виховна робота.***

Поняття про позакласну і позашкільну роботу. Особливості і відмінності позакласної і позашкільної роботи. Принципи організації позакласної роботи. Форми організації позакласної роботи.

Позашкільні освітні заклади, їх види. Зміст роботи позашкільних установ.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ**

***Тема 18. Предмет і основні категорії дидактики. Процес навчання, його структура.***

Виникнення і розвиток дидактики як теоретичного компоненту педагогіки, що вивчає проблему навчання та освіти. Загальна теорія навчання і методики окремих предметів з основ наук, їх взаємозв'язок. Основні категорії дидактики: процес навчання, принципи навчання, зміст освіти, методи навчання, організаційні форми навчання.

Навчання як вид пізнавальної діяльності учнів, його основні ознаки. Двосторонній характер процесу навчання: єдність викладання та учіння.

Основні функції навчання (освітня, розвиваюча, виховуюча) та їх взаємозв'язок. Основні етапи оволодіння знаннями та вміннями. Суперечності та рушійні сили процесу навчання.

Роль стимулів та мотивів у навчанні школярів. Характеристика стимулів і мотивів навчання.

Структура процесу навчання.

### ***Тема 19. Різні типи навчання.***

Особливості пояснювально-ілюстративного (інформаційного) типу навчання. Проблемно-пошуковий, дослідницький підхід до навчання. Поняття про проблему, проблемну ситуацію в навчанні. Рівні проблемності у навчанні. Організація проблемно-пошукової діяльності, включення елементів дослідництва в навчальний процес. Оптимальне поєднання пояснювально-ілюстративного та проблемного навчання.

Основи програмованого навчання. Концепція програмованого навчання. Машинне і безмашинне програмування. Способи програмування: лінійне, розгалужене, змішане. Навчання алгоритму і алгоритм навчання. Перспективи розвитку і застосування програмованого навчання. Комп'ютеризація навчання. Сутність модульно-розвиваючого навчання, способи його реалізації в сучасній школі.

### ***Тема 20. Закономірності і принципи навчання.***

Поняття про закономірності навчання, основні закономірності процесу навчання та їх характеристика.

Визначення принципів навчання як вихідних положень, що визначають характер пізнавальної діяльності учнів і технології діяльності учителя.

Традиційні принципи навчання: зв'язку з життям, послідовності і систематичності, виховуючий характер навчання, науковість, систематичність, наочність, міцність знань, умінь і навичок, доступність, активність у навчанні, індивідуалізація навчання тощо.

### ***Тема 21. Зміст освіти в сучасному закладі загальної середньої освіти.***

Наукові основи змісту освіти в цивілізованому суспільстві. Теорії змісту освіти. Зміст освіти в сучасному закладі загальної середньої освіти, його основні компоненти. Загальна та професійна освіта. Оновлення змісту освіти відповідно до Концепції Нової української школи, заснованого на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві. Ключові компетентності Нової української школи.

Державні стандарти змісту освіти. Навчальний план для різних типів освітніх закладів України. Науково-педагогічні основи навчального плану. Принципи його побудови. Типи планів. Навчальні програми, принципи їх побудови, вимоги до програм, їх структура.

Види навчальних підручників для шкіл України. Нові навчальні книги для закладів загальної середньої освіти.

## ***Тема 22. Методи і засоби навчання та активізації пізнавальної діяльності учнів.***

Поняття про метод навчання. Прийом як складова частина методу і як самостійна дидактична категорія. Різні підходи до класифікації методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності: за джерелами знань, за особливостями діяльності учителя і учня, за характером пізнавальної діяльності учня; методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, методи контролю і самоконтролю у навчанні.

Роль та значення засобів навчання в організації і здійсненні навчально-пізнавальної діяльності учнів. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій навчання. Платформи для дистанційного навчання учнів.

Види мультимедійних засобів навчання: засоби зберігання і відтворення навчальної інформації; засоби моделювання (геометричні, фізичні й математичні моделі; засоби контролю (самоконтролю); засоби самонавчання; аудіо-комунікативні засоби; візуально-спостережні засоби.

## ***Тема 23. Організаційні форми навчально-пізнавальної діяльності учнів.***

Форми організації навчального процесу. Історичний розвиток організаційних форм навчання. Виникнення і розвиток класно-урочної системи навчання в Україні. Основні існуючі форми організації навчального процесу (урок, екскурсія, домашні завдання, самостійна робота, додаткові заняття, факультативи, практикуми, семінари, лекції та ін.), їх характеристика.

Форми організації діяльності учнів на уроці: індивідуальна, парна, групова, колективна.

Сучасні системи навчання: модульно-розвивальна, лекційно-семінарська, цикло-блокова.

## ***Тема 24. Урок в сучасній школі.***

Урок як основна форма навчання в школі. Вимоги до сучасного уроку.

Традиційна типологія уроків. Структура уроку в залежності від його мети. Підготовка учителя до уроку та її основні етапи.

Удосконалення уроку – найголовніша і найактуальніша проблема сучасної стратегії освіти. Шляхи удосконалення уроку. Нетрадиційні уроки в школі.

## ***Тема 25. Контроль навчальних досягнень учнів.***

Поняття контролю та його значення у педагогічному процесі. Функції

контролю. Оціночні судження як важливий важіль управління розвитком свідомості, характеру, волі та навчальних здібностей учнів. Педагогічні вимоги до перевірки. Методи контролю та види його здійснення на різних ступенях навчання.

Оцінювання навчальних досягнень учня, його призначення. Критерії якості знань і навичок учнів. Характеристика бальної системи оцінювання. Рівні навчальних досягнень. Атестація учнів. Зовнішнє незалежне оцінювання учнів.

## **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ШКОЛОЗНАВСТВО**

### ***Тема 26. Система освіти в Україні. Вдосконалення системи освіти України у контексті євроінтеграційних процесів.***

Поняття про систему освіти. Мета та основні принципи освіти України. Система освіти України, її складники та рівні. Повна загальна середня освіта трьох рівнів: початкова освіта тривалістю чотири роки; базова середня освіта тривалістю п'ять років; профільна середня освіта тривалістю три роки. Освіта осіб з особливими освітніми потребами, інклюзивне навчання, спеціалізована освіта. Суб'єкти освітнього процесу. Формальна, неформальна та інформальна освіта.

### ***Тема 27. Загальні основи управління. Принципи управління освітою і закладами освіти.***

Поняття про управління. Наукові основи управління. Принципи управління освітою. Основні функції управління. Органи управління освітою та управління закладом освіти: державні і громадські. Демократизація управління закладом ЗСО. Педагогічна та піклувальна ради в закладі ЗСО, їх функції і напрями діяльності.

### ***Тема 28. Керівництво закладом загальної середньої освіти.***

Поняття про керівництво. Керівник закладу загальної середньої освіти, його повноваження та компетентності. Вибори керівника закладу ЗСО. Професійний стандарт керівника закладу ЗСО.

Керівні кадри закладу ЗСО. Планування роботи закладу освіти та його види

Забезпечення управління якістю освітньої діяльності в школі.

Організація педагогічного партнерства школи, сім'ї та громади.

### **Тема 29. Професійний розвиток педагогічних працівників.**

Професійний розвиток і саморозвиток педагогічних працівників у відповідності до сучасного «Професійного стандарту вчителя». Система підвищення кваліфікації педагогічних працівників у відповідності до нового Порядку. Методична робота з вчителями та її форми. Вивчення, узагальнення і поширення перспективного досвіду вчителів і педагогічних колективів. Атестація та сертифікація педагогічних працівників.

Доброчесність педагогів.

### **Тема 30. Шкільна документація.**

Види шкільної документації. Загальношкільна документація. Документація вчителя та класного керівника. Правила ведення шкільної документації. Збереження шкільної документації.

### **Структура залікового кредиту курсу**

| Назви тем                                                                                           | Кількість годин |              |   |    |    |    |              |              |    |    |    |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|--------------|---|----|----|----|--------------|--------------|----|----|----|----|
|                                                                                                     | Денна форма     |              |   |    |    |    | Заочна форма |              |    |    |    |    |
|                                                                                                     | $\Sigma$        | у тому числі |   |    |    |    | $\Sigma$     | у тому числі |    |    |    |    |
|                                                                                                     |                 | л            | с | лз | ін | ср |              | л            | с  | лз | ін | ср |
| 1                                                                                                   | 2               | 3            | 4 | 5  | 6  | 7  | 8            | 9            | 10 | 11 | 12 | 13 |
| <b>Тема 1.</b> Педагогіка в системі наук про людину                                                 |                 | 2            |   | 4  |    |    |              | 2            |    |    |    | 2  |
| <b>Тема 2.</b> Розвиток, соціалізація і виховання особистості.                                      |                 | 2            | 2 |    |    |    |              |              |    |    |    | 4  |
| <b>Тема 3.</b> Особливості педагогічної професії та формування особистості вчителя                  |                 |              |   | 2  |    | 2  |              |              |    |    |    | 4  |
| <b>Тема 4.</b> Проблема мети виховання у педагогіці. Мета виховання в сучасному освітньому закладі. |                 | 2            | 2 |    |    |    |              |              | 2  |    |    | 2  |
| <b>Тема 5.</b> Сутність процесу виховання.                                                          |                 | 2            |   |    |    | 2  |              | 2            |    |    |    |    |
| <b>Тема 6.</b> Закономірності та принципи виховання.                                                |                 | 2            |   |    |    | 2  |              |              |    |    |    | 4  |
| <b>Тема 7.</b> Зміст                                                                                |                 |              | 2 |    |    | 2  |              |              |    |    |    | 4  |

|                                                                                                        |    |    |    |    |    |    |    |   |   |   |    |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|----|----|----|----|----|----|---|---|---|----|----|
| <i>виховання в сучасному освітньому закладі.</i>                                                       |    |    |    |    |    |    |    |   |   |   |    |    |
| <b>Тема 8.</b> Засоби, форми організації та методи виховання.                                          |    | 2  |    | 4  |    |    |    |   |   | 2 |    | 2  |
| <b>Тема 9.</b> Фізичний розвиток школяра та зміцнення його здоров'я                                    |    |    |    |    |    | 2  |    |   |   |   |    | 2  |
| <b>Тема 10.</b><br>Інтелектуальний розвиток особистості школяра. Формування основ наукового світогляду |    | 2  |    |    |    | 2  |    |   |   |   |    | 4  |
| <b>Тема 11.</b> Соціальний розвиток особистості школяра. Виховання особистості в колективі             |    | 2  | 2  |    |    | 2  |    |   |   |   |    | 4  |
| <b>Тема 12.</b> Духовний розвиток особистості. Моральне та естетичне виховання                         |    | 2  |    | 2  |    |    |    |   |   |   |    | 4  |
| <b>Тема 13.</b> Виховання громадянської культури школяра.                                              |    | 2  |    |    |    |    |    |   |   |   |    | 4  |
| <b>Тема 14.</b> Виховання в учнів ціннісного ставлення до праці. Система профорієнтації учнів.         |    |    |    |    |    | 2  |    |   |   |   |    |    |
| <b>Тема 15.</b> Класний керівник як організатор педагогічного процесу з учнями.                        |    |    |    | 4  |    | 2  |    |   | 2 |   |    | 2  |
| <b>Тема 16.</b> Родинне виховання особистості школяра. Співпраця сім'ї і школи.                        |    |    | 2  |    |    | 2  |    |   |   |   |    | 2  |
| <b>Тема 17.</b> Позакласна і позашкільна виховна робота.                                               |    |    |    | 2  |    | 2  |    |   |   |   |    | 2  |
| <b>Всього за 3-й семестр</b>                                                                           | 90 | 20 | 10 | 18 | 20 | 22 | 90 | 4 | 4 | 2 | 20 | 60 |
| <b>Тема 18.</b> Предмет і                                                                              |    | 2  | 2  |    |    |    |    | 2 |   |   |    |    |

|                                                                                               |     |    |    |    |    |    |     |   |   |   |    |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|----|----|----|----|----|-----|---|---|---|----|-----|
| <i>основні категорії дидактики. Процес навчання, його структура.</i>                          |     |    |    |    |    |    |     |   |   |   |    |     |
| <b>Тема 19.</b> <i>Різні типи навчання</i>                                                    |     |    | 2  |    |    | 2  |     |   |   |   |    |     |
| <b>Тема 20.</b> <i>Закономірності і принципи навчання.</i>                                    |     | 2  |    |    |    | 2  |     |   |   |   |    |     |
| <b>Тема 21.</b> <i>Зміст освіти в сучасному освітньому закладі.</i>                           |     | 2  |    | 4  |    |    |     |   |   | 2 |    |     |
| <b>Тема 22.</b> <i>Методи і засоби навчання та активізації пізнавальної діяльності учнів.</i> |     | 2  |    | 4  |    | 2  |     |   |   |   |    |     |
| <b>Тема 23.</b> <i>Організаційні форми навчально-пізнавальної діяльності учнів.</i>           |     | 2  | 2  |    |    | 2  |     |   | 2 |   |    |     |
| <b>Тема 24.</b> <i>Урок в сучасному освітньому закладі.</i>                                   |     | 2  |    |    |    | 2  |     | 2 |   |   |    |     |
| <b>Тема 25.</b> <i>Контроль навчальних досягнень учнів.</i>                                   |     | 2  |    | 2  |    |    |     |   | 2 |   |    |     |
| <b>Тема 26.</b> <i>Система освіти в Україні.</i>                                              |     |    |    |    |    | 2  |     |   |   |   |    |     |
| <b>Тема 27.</b> <i>Загальні основи управління. Принципи управління освітою.</i>               |     |    |    |    |    | 2  |     |   |   |   |    |     |
| <b>Тема 28.</b> <i>Керівництво освітніми закладами.</i>                                       |     | 2  | 2  |    |    | 2  |     |   |   |   |    |     |
| <b>Тема 29.</b> <i>Підвищення кваліфікації і атестація педагогічних працівників.</i>          |     |    | 2  | 2  |    | 2  |     |   |   |   |    |     |
| <b>Тема 30.</b> <i>Шкільна документація</i>                                                   |     |    |    |    |    | 2  |     |   |   |   |    |     |
| <b>Всього за 4-й семестр</b>                                                                  | 90  | 20 | 10 | 12 | 20 | 28 | 90  | 4 | 4 | 2 | 20 | 60  |
| <b>Всього годин</b>                                                                           | 180 | 40 | 20 | 30 | 40 | 50 | 180 | 8 | 8 | 4 | 40 | 120 |

### **Тематика семінарських занять**

Тема 1. Взаємозв'язок біологічного і соціального розвитку особистості. Провідна роль виховання – 2 год.

Тема 2. Проблема мети та завдань виховання у суспільстві. Ієрархія цілей виховання у закладах загальної середньої освіти – 2 год.

Тема 3. Суть і зміст процесу виховання в Новій українській школі – 2 год.

Тема 4. Формування колективу і його вплив на особистість. Взаємовідносини колективу і особистості – 2 год.

Тема 5. Національні особливості родинного виховання – 2 год.

Тема 6. Предмет і основні категорії дидактики. Суть процесу навчання – 2 год.

Тема 7. Організаційні форми навчально-пізнавальної діяльності учнів. Урок в сучасному закладі загальної середньої освіти – 2 год.

Тема 8: Сутність, структура та зміст цілісного педагогічного процесу – 2 год.

Тема 9. Управління і керівництво закладами загальної середньої освіти – 2 год.

Тема 10. Методична робота у закладі загальної середньої освіти, підвищення кваліфікації та атестація педагогічних працівників – 2 год.

### **Тематика лабораторних занять**

Тема 1. Методологія та методи науково-педагогічних досліджень – 4 год.

Тема 2. Методи, засоби і прийоми виховання – 4 год.

Тема 3. Духовний розвиток особистості. Моральне та естетичне виховання – 2 год.

Тема 4. Основи виховної діяльності класного керівника – 4 год.

Тема 5. Позакласна та позашкільна виховна робота – 2 год.

Тема 6. Зміст освіти в сучасній школі – 4 год.

Тема 7. Методи і засоби навчання та активізації пізнавальної діяльності учнів – 2 год.

Тема 8. Інтерактивні технології навчання – 4 год.

Тема 9. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю учнів – 2 год.

Тема 10. Учитель як організатор педагогічного процесу – 2 год.

**Самостійна робота** полягає в опрацюванні лекційного матеріалу, у засвоєнні тем, винесених на самостійне опрацювання, виконання тестових завдань з цих тем, підготовку до семінарських, лабораторних занять, заліку,

екзамену, робота з інформаційними джерелами для написання доповіді, реферату, тез, статей, виступу на конференції, тощо.

**Індивідуальне навчально-дослідне завдання** передбачає представлення короткого виховного епізоду у вигляді відеоролика (3-5 хв.):

- назва відеоролика, автор;
- звукове та текстове оформлення;
- оригінальність;
- мораль або висновок.

У зйомках відеороликів можуть бути задіяні актори, або ж можуть бути використані можливості мультиплікації.

Наприклад, можна написати сценарій відеоролика на притчу **«Цвяхи в паркані» і зняти його:**

**Вступ** (може бути голос за кадром): Виховання особистості важке і складне завдання, його ефективність залежить від багатьох факторів, але ведучу роль відіграють методи виховання та вихователь, який уміє їх творчо застосовувати.

**Хід дії:** Жив-був юнак з поганим характером. Батько дав йому повний мішок цвяхів і сказав:

- Забивай один цвях у паркан кожен раз, коли втратиш терпіння або посваришся з ким-небудь.

У перший день син забив у паркан 37 цвяхів.

До кінця тижня кількість забитих цвяхів зменшувалася, оскільки юнак робив зусилля і стримував свої гнівні імпульси.

Він зрозумів, що простіше контролювати себе, ніж забивати цвяхи.

Нарешті, настав той день, коли юнак не забив у паркан жодного цвяха.

Тоді він прийшов до батька і повідомив йому цю новину.

Батько сказав юнаку: «А тепер виймай по одному цвяху з паркану, кожен раз, коли не втратиш терпіння і стримаєш свій гнів».

Нарешті, настав той день, коли юнак зміг сказати батькові, що вийняв всі цвяхи.

Батько привів сина до паркану:

- Сину, ти прекрасно впорався з моїм завданням, але подивись, скільки дірок залишилось у паркані! Він ніколи вже не буде таким, як раніше. Коли ти з кимось сваришся і говориш йому що-небудь зле, ти залишаєш йому рани як ті, що у паркані. Ти можеш встромити в людину ніж і потім, вибачившись, витягти його, але назавжди залишиться рана. І буде не важливо, наскільки щиро ти попросиш пробачення. Рана залишиться. Рана, завдана словами, заподіює ту ж біль, що й фізична.

«А що ж мені робити з отворами в паркані, які залишилися після цвяхів?», - запитав син. Батько відповів: "А от з ними тобі доведеться жити все життя".

**Висновок:** Життя не чернетка. Зробленого не викреслиш. Працюйте над собою. Робіть гідні вчинки. І світ стане трішки кращим, трішки кращим...

**ІНДЗ** оцінюється у 10 балів:

1. Якість оформлення ІНДЗ - 1 бал
2. Логічність і послідовність викладення матеріалу - 1 бал
3. Повнота розкриття теми - 1-2 бали
4. Самостійний і творчий підхід до аналізу досліджуваної проблеми -1-2 бали
5. Грамотність тексту - 1 бал
6. Посилання на першоджерела - 1 бал
7. Ґрунтовний висновок - 1 бал
8. Своєчасність здачі ІНДЗ - 1 бал

**Методи навчання:** традиційні: лекції різних типів, розповідь, бесіда, диспут, вправи тощо; інноваційні: інтерактивні лекції, проблемні лекції, розв'язування педагогічних ситуацій, робота в малих групах, ділові ігри, робота в інтернет просторі.

**Методи оцінювання результатів навчання:** поточне тестування за кожен модуль і підсумковий тест, оцінювання активності під час семінарських занять, оцінки за ІНДЗ, ведення термінологічного словничка, складання кросвордів.

**Загальні критерії оцінювання:**

1. Наявність розгорнутої відповіді на теоретичні питання семінарського та лабораторного заняття.
2. Висунення проблеми, поєднання теоретичного матеріалу з його практичним використанням у майбутній професійній діяльності.
3. Активна участь в обговоренні теоретичних питань на занятті.
4. Виступ з доповіддю.
5. Змістовність виступу, аргументованість.
6. Культура мовлення (дикція, виділення головного, чіткість, послідовність, чистота мови тощо).
7. Вміння вільно триматися перед аудиторією.
8. Належне оформлення виконання практичних завдань на семінарському та лабораторному занятті. Звіт за їх виконання.

**Критерії оцінювання семінарських занять:**

**1 бал** – студент бере участь в обговоренні питань семінару, але немає розгорнутої відповіді на питання семінарського заняття, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення теми, не дотримується чистоти мовлення.

**2 бали** – студент бере активну участь в обговоренні питань семінару, має елементарні, фрагментарні уявлення про об'єкт вивчення теми, працює в команді, але повної розгорнутої відповіді на всі питання семінару немає, не дотримується чистоти мовлення.

**3 бали** – студент бере активну участь в обговоренні питань семінару, виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу, працює в команді, але немає розгорнутої відповіді на всі питання семінару, не виявляє чіткості у формулюванні, не дотримується чистоти мовлення.

**4 бали** – студент правильно відтворює навчальний матеріал, знає основоположні теорії і факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, бере активну участь в обговоренні питань семінару, вміє працювати в команді, дотримується послідовності у викладенні матеріалу. Разом з тим, у відповіді допускає неточності, окремі відповіді на питання семінару відсутні, відчуває скованість перед аудиторією, читає з конспекту та допускає порушення правил ділового мовлення.

**5 балів** – студент добре володіє вивченим матеріалом у межах програми, застосовує знання під час вирішення практичних завдань, уміє аналізувати й систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією, має розгорнуті відповіді на всі питання семінару, бере активну участь у командній роботі, в обговоренні питань семінару та виступає з доповіддю, але відчуває скованість перед аудиторією, під час доповіді користується конспектом.

**6 балів** – студент має розгорнуті відповіді на всі питання семінару; володіє гнучкими знаннями не лише в межах вимог навчальної програми, але й використовує додаткові матеріали, аргументовано застосовуючи їх у різних ситуаціях; уміє знаходити інформацію та аналізувати її; ставити і розв'язувати проблеми, у командній роботі займає лідерські позиції; виступаючи з доповіддю на семінарі, вміло організовує дискусію між учасниками семінару; вільно тримається перед аудиторією; дотримується чистоти мовлення.

### **Критерії оцінювання лабораторних занять:**

**1 бал** – студент погано володіє теоретичним матеріалом, не може дати чіткі, змістовні відповіді на питання, план лабораторного заняття відсутній, практичні завдання не виконані. У командній роботі займає пасивну позицію. Звіт за виконання лабораторної роботи не оформлений.

**2 бали** – студент володіє теоретичним матеріалом на елементарному рівні, працює в команді, але при відповіді на теоретичні питання допускає помилки, не дотримується чистоти мовлення, практичні завдання виконані частково. Звіт не оформлений.

**3 бали** – студент виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу; бере активну участь в обговоренні теоретичних

питань лабораторного заняття, працює в команді, але завдання практичного характеру мають репродуктивний характер, творчість та ініціатива відсутні, звіт оформлений недбало та зданий невчасно.

**4 бали** – студент правильно дає відповідь на питання теоретичного характеру, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, бере активну участь в командній роботі, але практичні завдання не містять елементів творчості, виконані по шаблону. Звіт зданий вчасно, але оформлений поверхово, не містить глибоких висновків.

**5 балів** – студент правильно дає відповідь на питання теоретичного характеру, практичні завдання виконує вчасно; бере активну участь у командній роботі. Виконані практичні завдання містять елементи творчості, але в окремих випадках спостерігається шаблонний підхід. Звіт зданий вчасно, оформлений належним чином.

**6 балів** – студент має глибокі теоретичні знання з теми, вміє поєднувати теоретичний матеріал з його практичним використанням у майбутній професійній діяльності, у командній роботі займає лідерські позиції; виконання практичних завдань характеризується творчістю, нестандартними підходами до розв’язання педагогічних ситуацій. Висновки по лабораторній роботі глибокі та змістовні. Звіт зданий вчасно.

*Примітка\* Кожне заняття включає виконання тестових завдань*

#### Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

| ЗМ1 | ЗМ2 | ЗМ3 | ЗМ4 | ІНДЗ | ПК | Сума |
|-----|-----|-----|-----|------|----|------|
| 15  | 25  | 25  | 15  | 10   | 10 | 100  |

#### Шкала оцінювання:

90 – 100 % – **відмінно (A)**;

75 - 89 % – **добре (BC)**;

60 – 74 % – **задовільно (DE)**;

35 – 59 % – **незадовільно** з можливістю повторного складання (**FX**);

1 – 34 % – **незадовільно** з обов’язковим повторним курсом (**F**).

**Методичне забезпечення:** мультимедійні засоби (електронні підручники, словники, енциклопедії, відео-, та аудіо матеріали; ресурси Інтернету). Ефективно використовується інформаційно-освітнє середовище для підтримки очної та заочної (дистанційної) форм навчання, розміщеного на платформі дистанційного навчання «Moodle», яка є засобом отримання студентами необхідної інформації, активізації, комунікації (зокрема, у ситуації викладач – студент), перевірки знань, умінь та навичок.

## **Рекомендована література** **(основна)**

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. – 576 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с
3. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології : навчальний посібник / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак: М-во освіти України. - Київ: Книга Пам'яті України: Просвіта, 2000. - 368 с.
4. Мазоха Д. С., Опанасенко Н. І. Педагогіка : навчальний посібник / Д. С. Мазоха, Н. І. Опанасенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2005.
5. Педагогіка. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. — К.: Знання-Прес, 2003. — 418 с.
6. Педагогіка. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 3-є видання, доповнене, 2001 р. - 608 с.
7. Фіцула М.М. Педагогіка [Текст]: Навчальний посібник рек. МОН України для студентів ВНЗ /Фіцула М.М. – вид. 3-є, переробл.і доп. – Тернопіль: Навчальна книга- Богдан, 2008. – 230 с.
8. Ягупов В.В. Педагогіка : навч. посібник / В.В. Ягупов. – К.: Либідь, 2003. – 560с.

## **Допоміжна література**

1. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки [Текст]: Навчальний посібник рек. МОН України для студентів ВНЗ /Омелян Вишневський. – Вид. 3-тє, доопрац. І доп. – Київ.: Знання, 2008. – 566 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка [Текст]: Навчальний посібник /Н.П.Волкова. – 2-є вид. перероб., доп. – К.: Академвидав, 2007. – 615 с.
3. Галузяк В.М. Педагогіка: Навчальний посібник /В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. Вінниця.: ДТ «Державна картографічна фабрика», 2006. – 400 с.
4. Галус О.М., Шапошнікова Л.М. Порівняльна педагогіка. Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2006. – 215 с.
5. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів ВНЗ. К.: Освіта України, 2006. – 528 с.
6. Кузьмінський А.І. Педагогіка у запитаннях і відповідях [Текст]: Навчальний посібник рек. МОН України для студентів ВНЗ /А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко – К., Знання, 2006. – 311 с.
7. Кузьмінський А.І. Педагогіка: Підручник /А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко – К., Знання, 2007. – 447 с.

8. Левківський М.В. Історія педагогіки: Навчальний посібник рек. МОН України для студентів ВНЗ /М.В.Левківський, - 3-е вид., переробл. Та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 188 с.

9. Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації [Текст]: Практикум: доп. МОН України /В.Л.Омеляненко, А.І.Кузьмінський, Л.П.Вовк. – Вид. 2-е, випр.- К.: Знання – Прес, 2006 – 423 с.

10. Омеляненко В.Л. Педагогіка:тестові завдання [Текст]:навчальний посібник рек. МОН України /В.Л.Омеляненко - К.: Знання, 2008 – 391 с.

11. Омеляненко В.Л. Педагогічна мудрість віків. [Текст]: навчальний посібник рек. МОН України /В.Л.Омеляненко, А.І.Кузьмінський,– К.: Знання, 2009 – 411 с.

12. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії [Текст]: Навчальний посібник рек. МОН України для студентів ВНЗ /Фіцула М.М. – вид. 3-е, переробл.і доп. – Тернопіль: - Богдан, 2007. – 168 с.

### Інтернет-ресурси

1. Абетка для директора. НУШ. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/posibniki/abetka%20dlya%20directora.pdf>

2. Закон України "Про загальну середню освіту". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/651-14>

3. Закон України "Про освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>

4. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d5/279/7ca/5d52797ca746c359374718.pdf>

5. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf>

6. Навчальні програми. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>

7. Освітні програми. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>

8. Основи дидактики - Чайка В.М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/340-osnovi-didaktiki-chayka-vm.html>

9. Педагогіка - Зайченко І.В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/344-pedagogka-zaychenko-B.html>

10. Педагогіка - Максимюк С.П. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/344-pedagogka-zaychenko-B.html>
11. Педагогіка - Мойсеюк Н.Є. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/347-pedagogka-moyseyuk-n.html>
12. Педагогіка - Фіцула М.М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/349-pedagogka-ftsula-mm.html>
13. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/>
14. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п>
15. Про затвердження Положення про атестацію педагогічних працівників. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/3djLVgl>
16. Про затвердження Положення про сертифікацію педагогічних працівників. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2018-%D0%BF#Text>
17. Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh.standartu.keriv.22.09.pdf>
18. Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста). Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 23.12.2020 № 2736-20. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>